

met GPS-coördinatoren wel de exacte locatie terugvinden. Ons land heeft ruim twintig natuurbegraafplaatsen en nog eens vijftig zijn in ontwikkeling. De grafsteen die op de natuurbegraafplaats verboden is, is een van de minst duurzame elementen van een begrafenis, aldus Van Wijk. Steen groeit namelijk nooit weer aan en heeft vaak een lange reis afgelegd. 'Als tegenbeweging komt er steeds meer handel in oude grafstenen die worden hergebruikt: de tekst wordt er als het ware afgeschaafd, waarna er een nieuwe tekst op gezet kan worden. Dat is een mooie vorm van duurzaam hergebruik.'

GEEN 'COPY PASTE'

Monique Maurik, uitvaartondernemer in Capelle aan den IJssel, ziet ook dat de ontwikkeling naar een steeds meer persoonlijke uitvaart zich voortzet. 'Uitvaarten zijn al lang niet meer *copy paste*. Soms heb ik heel bijzondere uitvaarten, zoals een hippie-achtige uitvaart met tenten in een bos, maar vaker zit het persoonlijke in kleine dingen. Uitvaarten vinden bijvoorbeeld steeds vaker plaats op kleine, intieme locaties. Bijvoorbeeld bij iemand thuis of in een verenigingsgebouw. Mensen willen een huiselijke sfeer.'

Maurik doet ook regelmatig protocollaire uitvaarten, bijvoorbeeld van veteranen. Ook de uitvaart van oud-premier Lubbers begeleidde ze. 'Zelfs binnen alle protocollen die er dan zijn, is er ruimte om niet het protocol, maar de familie voorop te stellen. Die ruimte probeer ik altijd maximaal te benutten, omdat juist het persoonlijke het voor de nabestaanden waardevol maakt.'

Het gevolg van een steeds persoonlijker uitvaart is ook dat mensen steeds meer zelf willen doen. 'Bijvoorbeeld iemand in een zelfgemaakte kist vervoeren in de eigen Volvo', zegt Maurik. Ook de vraag naar het vastleggen van een uitvaart op foto of film neemt volgens haar toe. 'De belangstelling daarvoor groeit zeker, maar naar mijn idee nog niet snel genoeg. De emotie vastgelegd op foto of film kan een prachtige herinnering zijn.' Verreweg de meeste uitvaarten bevatten nog altijd veel vertrouwde elementen: een gedrukte rouwbrief, bloemen, een kist, een rouwauto. 'De meeste mensen grijpen toch graag terug op wat herkenbaar is', zegt Van Wijk. 'Het vertrouwde geeft houvast, stelt mensen gerust: iedereen zal het wel op prijs stellen als we het zo doen.' <<

'JE KUNT EEN UITVAART ZO GROEN MAKEN ALS JE WILT'

Linda Indewey Gerlings-van Wel legt zich sinds een aantal jaren uitsluitend toe op duurzame uitvaarten. Ze woont in Rotterdam, maar begeleidt met haar bedrijf Lindewey uitvaarten in het hele land. 'Als het ver weg is, zit ik gewoon een paar dagen in een B&B.' 'Je kunt een uitvaart zo groen maken als je wilt', stelt ze. 'Ik draag allerlei mogelijkheden aan, het is aan mensen zelf waar ze wel of niet voor kiezen. Mensen die mij vragen, hebben natuurlijk vaak al iets met het thema duurzaamheid.' Ze begeleidt bijvoorbeeld relatief vaak uitvaarten van mensen die hun werkzame leven in de natuur hebben doorgebracht, en van kunstenaars.

Duurzame opties zijn er volop. 'Een lijkwade of een pitriet mand is duurzamer dan een kist, zeker als die van hennep of linnen is. Als mensen liever een kist willen, is massief populierenhout de meest duurzame keuze. Voor de kaarten schakel ik vaak een duurzame drukkerij in die werkt met gerecycled papier. De hapjes en drankjes na afloop kunnen biologisch zijn. Je kunt

proberen het vervoer zo duurzaam mogelijk te regelen, bijvoorbeeld door de afstanden klein te houden of een bus in te zetten.'

Duurzaamheid zit ook vooral in wat je niet doet, stelt ze. 'Je hoeft niet per se twintig reservekaarten te laten drukken. Denk goed na over de adressen, dan is vijf ook wel genoeg.' In plaats van bloemstukken (gestoken in niet-duurzame oase) kunnen de genodigden onverpakte losse bloemen meenemen. 'Als er toch bloemstukken zijn, overleg ik met de nabestaanden of ik die mag herschikken tot boeketten voor een verzorgingshuis of ziekenhuis. Dat is een betere bestemming dan zo'n treurig bloemenveldje bij een crematorium.'

Indewey Gerlings-van Wel denkt dat de belangstelling voor duurzame uitvaarten groeit, al is dat lastig hard te maken op basis van alleen haar eigen cijfers, als een pittier. Drie jaar geleden, toen ze begon, begeleidde ze zeven uitvaarten. In 2018 zijn het er ongeveer vijf keer zoveel. 'Ik vind het waardevol om mensen bij te staan in een lastige periode. Als ik daarmee ook nog kan bijdragen aan een kleinere *footprint*, is dat alleen maar mooi.'